כרים [א] וכסתות דרכין נינהו ותנן היתה של עור נותן עליה מים עד שתכלה אלא אמר רבא כל כיבוס דלית ליה כיסכוס לא שמיה כיבוס והא דאמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושכשיכי ליה מסאניה במיא [א]שכשוך אין אבל כבוס [ב] לא אי [ג] ברכין וכדברי הכל אי בקשין וכאחרים אי הכי בגד נמי [ב]בגד שרייתו זהו כיבוסו [רבא [ד] לטעמיה דאמר רבא זרק סודר למים חייב [ג]זרק [ה] פשתן למים חייב בשלמא סודר [ו] עביד כיבוס] אלא זרע פשתן מ"ט וכ"ת משום דמקדח אי הכי [ד]חיטי ושערי נמי הנך אית להו רירי א"ה שלחים נמי התם קעביד לישה דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת א"ל רב פפא לרבא והא"ר חייא בר אשי זימנין סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב ושכשיכי ליה מסאני במיא שכשוך אין אבל כיבוס לא הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש [ה]דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בידי ברם כך אמרו [ו]שכשוך מותר כיבוס [ב] אסור: הכיבוס במקום קדוש כו': מנא הני מילי [ז]דת"ר [1]תכבס במקום קדוש [ז] שבירת כלי חרס מניין ת"ל [2]וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר מריקה ושטיפה בכלי נחשת מנין ת"ל [2]ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים: זה חומר בחטאת כו': ותו ליכא והאיכא שנכנס דמה (לפני ו)לפנים בחטאות החיצונות [ח] שאם נכנס דמה (לפני ו)לפנים פסולה כר"ע דאמר כל דמים שנכנסו להיכל לכפר פסולה [ט] שכן מכפרין על חייבי כריתות בחטאת דשמיעת הקול [י] שכן [יא] טעונה ארבע מתנות כר' ישמעאל דאמר [ח]כל דמים טעונין ד' מתנות על ד' קרנות וליטעמיך האיכא קרן (בדם) האיכא אצבע ° האיכא חודה אלא [י]חד מתרי תלתא חומרי נקט: **מתני'** [יא]בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים קורעו נכנס [יב] ומכבסו במקום קדוש [י]כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש [י]כלי נחשת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש: **גמ'** מתקיף לה רבינא קורעו בגד אמר רחמנא [יג] ולאו בגד הוא ° [ח]דמשייר ביה כדי מעפורת איני והאמר [י]רב הונא ל"ש אלא שלא שייר בה כדי מעפורת אבל שייר בה כדי מעפורת חבור הוי

כרים וכסתות דרכין נינהו. דאין עושין אותן אלא מעור רך שיהא נוח לשכב עליו: **כסכוס.** משפשף לזו זה על לזו זה כדרך המכבס בגדים אוחז הבגד בשתי ידיו ומשפשף: **לא שמיה כיבוס.** הילכך נותן עליו מים עד שתכלה שרי בעור ואפילו רך. ולקמן פריך אי הכי בגד נמי כיבוס לא [הוי אלא] על ידי כסכוס: **בגד נמי.** יתן עליו מים [יד] ואמאי תנא מקנחה בסמרטוט: **זרע** [טו] **פשתן במים חייב.** כדמפרש ואזיל: **דמיקדח.** צומח במים והויא לה זריעה: הכי גרסינן **אי הכי חיטי ושערי נמי הנך אית להו רירא אי הכי שלחים נמי התם קעביד לישה: הנך אית להו רירא.** זרע פשתן במים נפקא רירא מיניה ומדבקי אהדדי: **אי הכי שלחים נמי.** אי משום דמדבקי ברירייהו מחייבין [טז] להו בשלחים נמי עורות שאינן עבודין ונתנן במים רירא קנפקא מינייהו: **ומשני התם.** גבי זרע פשתן כי מדבקת [יז] ברירא דנפקי מינייהו הוי תולדות לישה אבל שלחים לא שייכא בדיבוקא דידהו ענין לישה: **אמר ליה רב פפא.** לאחר שישב לו המתורגמן: **הדר אוקי.** באותה שעה חזר ואמר למתורגמן עמוד והשמע לרבים שאני חוזר בי ממה שדרשתי: **וכלי חרס.** בתר כיבוס כתיב: **והאיכא.** אכתי חומר בחטאת שהרי יש בהן דמן [יח] נכנס לפנים מה שאין בשאר קדשים: ומשני **בחטאות החיצונות קאמרינן:** ופרכינן **בחטאות החיצונות נמי איכא שאם נכנס דמה לפנים פסולה.** כדכתיב (ויקרא ו) וכל חטאת אשר יובא: ומשני **כרבי עקיבא.** סבירא ליה לתנא דידן: **דאמר כל דמים כו'.** בכל הזבחים שנתערבו (לעיל דף פא:): **והאיכא שכן טעונה ארבע מתנות.** מפוסקות ושאר קדשים שתי מתנות שהן ארבע ואין בהן אלא פיסוק שתי מתנות: **כר' ישמעאל דאמר.** באיזהו מקומן (לעיל דף נג:) כל הדמים טעונין פיסוק ארבע מתנות לד' קרנות: ופרכינן לר' ישמעאל איכא [יט] חומר בחטאת שהוא טעון ארבע קרנות: **וליטעמיך טובא איכא.** שהרי חטאת טעונה קרן ושאר דמים ניתנין למטה מן החוט ואיכא [כ] שטעונה אצבע ושאר דמים נזרקין מן הכלי מרחוק למזבח וטעונה חודה של קרן מה שאין כן בשאר דמים: **מתני' בגד.** שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים: **נכנס.** לעזרה ומכבסו במקום קדוש: **נטמא חוץ לקלעים.** לאחר שיצא ואי אפשר להכניס טומאה לעזרה: **קורעו.** וטהור מטומאה [כא] ומותר להכניסו ונכנס ומכבסו במקום קדוש: **נוקבו.** לטהרו מטומאתו: **פוחתו.** דכלי מתכות אינו טהור [כב] בנקב כל דהו אלא בנקב גדול: **גמ'** [כג] **בגד אמר רחמנא.** שיהא שם בגד עליו בשעת כיבוסו: **דמשייר ביה.** שלא יבדיל את הקרע על פני כולו לחלוק את הבגד לשנים אלא משייר בו כדי רוחב סודר דמטומאתו טהור הואיל ונקרע רובו וכיון ששייר בו כדי מעפורת ראוי לחברו ושמו עליו ובגד קרינן ביה: **והאמר רב הונא.** בפרק העור והרוטב (חולין דף קכג.) לא שנו דטלית טמאה שהתחיל בה לקורעו [כד] כיון שנקרע רובה טהורה אלא שלא שייר באותה מיעוט כדי מעפורת: **אבל שייר בה כדי מעפורת חיבור הוי.** ועדיין הוא בטומאתו:

מלרכנן

ברשות הרבים ולא משום שרייתן זהו כיבוסן דלדרך טינוף הוא ומהאי טעמא נמי שרי לקנח ידיו במפה בשבת: **אי הכי שלחים נמי.** ה"ר חיים גרים שחלים [ח]: **אלא מתרי תלת חומרי נקט.** תימה מ"מ קשה זה חומר דמשמע זה חומר ותו לא כדדייקינן בפ' הזהב (ב"מ דף נו:) [גבי] אלו דברים שאין להם אונאה בשלמא הדיוט זה חומר ותו לא אלא הקדש זה חומר ותו לא ומיהו בלאו הכי קשה התם מאי קאמר בשלמא הדיוט זה חומר ותו לא אכתי איכא (בעי) [כה] תשלומי כפל דאיתיה בהדיוט וליתיה בהקדש ושומר חנם שנשבע להדיוט ואין נשבע להקדש ואית דלא גרס התם ותו לא והכי פירושא בשלמא בהדיוט שייך למיתני זה חומר לפי שמועטות חומרות של הדיוט משל הקדש וכשמוצא [חומרא] שייך למיתני זה חומר עליה אבל חומרי דהקדש משל הדיוט נפישן ואינו שום חידוש דליתני עלה זה חומר ולפירוש זה ניחא הכא וכן במסכת ערכין בפרק האומר משקלי עלי (דף יט:) דקתני זה חומר בנדרים מבערכין ובגמ' חשיב טפי מברייתא ואי גרסינן ותו לא יש לפרש משום דחומרא באונאה [כו] שכיחא אבל חומרא דחיוב ד' וה' וכפל ושבועת שומר חנם ותשלומי שומר שכר לא שכיח [כז] האי חומרא בהדיוט אלא הקדש זה חומר ותו לא אכתי איכא טובא דשכיחי ולפירוש זה לא מיתרצא הך דשמעתין והיא דערכין [ט]: **לא שנו אלא שלא שייר בה כדי מעפורת אבל שייר בה כדי מעפורת חיבור.** מילתיה דר"ה איתמר בהעור והרוטב (חולין דף קכג.) אההיא דטלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע בה רובה שוב אינו חיבור וטהורה ומשמע דטהורה לגמרי ותימה אמאי אינה טמאה מגע מדרס כדאמר בפ' בהמה המקשה (שם דף עג:) שלשה על שלשה שנחלק טהורה מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דברי רבי מאיר ומסיק התם בשלש על שלש הבאות מבגד גדול לכולי עלמא בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן ואפי' איירי הך דטלית בשלא נטמאה מדרס אלא מגע טומאה בעלמא מ"מ כל כמה דאשתייר בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאת מגע לא פקעה מינה טומאת מגע ואי לאו הך דשמעתין הוה מצינן למימר דטהורה דקתני מן המדרס קאמר והא דלא קתני אבל טמא מגע מדרס כדקתני בבהמה המקשה משום דלא נחת להשמיענו חידוש של טהרה [כח] אלא קמ"ל אע"ג [כט] דטלית גדולה (הרבה יותר) עדיין יותר מג' על ג' אפ"ה טהורה מן המדרס הואיל ולא חזיא למלאכתו ראשונה [להתעטף] אבל קשה מהך שמעתא דאי לא פקעה מינה טומאת מגע היאך מכניסו הא אכתי טמא הוא

מסורת הש"ס

א) [שבת סג: וש"נ], ב) ע' ירוש' שבת פ"ו ה"ב, סנהדרין פ"י ה"א, ג) ת"כ צו פ"ו ה"ז [רישא דהכא], ד) [לעיל י: נג:], ה) [לעיל י: יבמות מח: וש"נ], ו) ת"כ שם פ"ו ה"ח, ז) [חולין קכג: ע"ש], ח) ר"ל ירק כרתי לפרש"י לא מתיישב יפה דלא שייך בעור רירא. רש"ק., ט) [וע' תו' ערכין כ. ד"ה ת"ר]

ליקוטים

זרק פשתן למים כו'. וכן אמרו על מאמרנו (רמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ב) השורה חטים או שעורים וכיוצא בהן במים הרי זה תולדות זרע וחייב. אמר בהערה שגגה ואפילו זורע בעציץ שאינו נקוב פטור וכל שכן שורה. והאריך בזה והקיש זורע לתולש. ובקצור הוא לשון התלמוד בגמרא זבחים ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא זרק סודר למים חייב זרע פשתן למים חייב בשלמא סודר משום דעביד ליה כבוס אלא זרע פשתן מאי טעמא אי משום דמקדח אפילו חיטי ושערי נמי אלא משום לישה, כלומר אם הטעם משום צמיחתו, ר"ל שיגדל וינבוט, למה ייחד זרע פשתן, והלא כל הזרעים אם נשרו עד שהם גדלים הרי הוא זורע. משום כך אמר שאין הכוונה שיגדלו ויתנפחו, אלא על דיבוקו לאלתר בלבד הוא חייב משום לש. ועל כן דייקנו אנחנו ואמרנו וכן השורה חטין ושעורין וכיוצא בהן, כי מלת שרייה כוללת את הגידול וההשרות. ובאותו הפרק אמרנו והנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וכיוצא בהן במים חייב משום לש מפני שהן מתערבין ונתלין, ר"ל דקות זרען וצמיגותן והתאחדם מחמת בואם במים גרידא. ואין להקיש שורה בתולש מעציץ שאינו נקוב, לפי שהדבר הזרוע בעציץ שאינו נקוב כדין הדבר התלוש, אשר אין לו קיום והזורע אין אנו מתנים בו שיצמח דוקא ויגיע לתכליתו, אלא כיון שהתחיל הזרע לצמוח כל שהוא נתחייב (שו"ת הרמב"ם סי' תס"ד): שאלת על מה שכתב הרב פ"ח מהלכות שבת וז"ל וכן השורה חטין ושעורין וכיוצא בהן במים הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהו. ושאלת מאין הוציא זה הדין ומאי טעמיה, שהרי אפילו יעמדו שם ימים רבים לא יצמחו כיון שאין שם עפר. תשובה. הכא במאי עסקי' בשורה אותם לזמן מרובה כדי שיהיו נוחין לזריעה ויצמחו מהרה, וזהו תולדת זורע. תדע דהכא כתב ז"ל השורה, וגבי זרע שומשמין כתב ז"ל והנותן זרע שומשמין או זרע פשתן וכיוצא בהם במים חייב משום לש, שהפשתן מיד בנתינת המים מתערבין ונתלין זה בזה, אבל החטים או השעורים אינם מתערבים ולפיכך אין בהם משום לש אלא משום זורע, והיינו דנקט שרייה שהיא לזמן מרובה כדי שיתרככו ויהיו טובים לזריעה. וצריך שיתכוין בשרייתן לזריעה, ואם לאו קיימא לן כרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר, ולא שייך הכא פסיק רישיה שהרי השרייה גופה אינה מלאכה ואפשר שיסיר אותם מן המים ולא יצמחו כלל וק"ל. ולמדה הרב מהך סוגיא דבפרק דם חטאת דגרסינן התם אמר רבא כל כיבוס דלית ליה כיסכוס לא שמיה כיבוס, והא אמר רב חייא בר אשי זימנין סגיאין וכו', ומשני אי ברכין וכדברי הכל אי בקשין וכאחרים, ופריך אי הכי בגד נמי כיון דאמרת דבעינן כיסכוס בגד נמי יתן עליו מים ולא יכסכס ואמאי תנא מקנחה בסמרטוט, ומשני בגד שרייתו זהו כבוסו, ופריך זרע פשתן מאי טעמא וכי תימא משום דמקדח כלומר צומח במים ומשום הכי חייב חטי ושערי נמי צמחי במיא ויהיה חייב עליהם. ומשני התם קא עביד לישה כלומר לפי שעה, אבל חיטי ושערי לא עבדי לישה אבל ודאי צמחי לאחר זמן, והדר פריך אי הכי שלחים נמי, ומשני הנך אית להו רירא כלומר זרע פשתן וכיוצא בהן אית להו רירא. למדנו מסוגיא זו דזרע פשתן וכיוצא בהן אית להו רירא ומיד שנותן המים עביד לישה וחייב, וזהו שכתב הרב הנותן זרע שומשמין, משמע משעת נתינה משום דאית להו רירא. ועוד למדנו דחיטי ושערי צמחי על ידי המים אבל אין צמיחתן מיד אלא דמקדחי ונמצאו מוכנים לזריעה, אבל אם נתן אותם לתוך המים וסלקן מיד לא מקדחי כלל ולפיכך לא מחייב אלא עד דמשרה להו במים ויכוון בזה לתקנן לזריעה (כ"כ) [כמש"כ] לעיל, ואם השהה אותן במים עד דהוי פסיק רישיה חייב. ומסתברא לי שאם שרה אותם במים ונתכוון לתקן אותם לטחינה דחייב משום טוחן שזה ממלאכת הטחינה היא. אבל להשליך אותם למים ולסלקן מיד אין כאן חיוב כלל ודומיא דזרע פשתן פריך תלמודא אי הכי חיטי ושערי נמי דהיינו נתינה לבד. ודוק ותשכח (רדב"ז ח"ה סי' רמ"ח). ראיתי ונתון אל לבי על מה שכתב הרמב"ם ז"ל פרק ח' משבת וז"ל המשקה את הזרעים בשבת וכו' וכן השורה חטים ושעורים הרי זה תולדת זורע וכן כל כיוצא בזה עכ"ל. נסתפקתי אם יכולים לשרות צמוקים וכיוצא בו לעשות שורביט כמו שנוהגים כי כפי מה שכתב וכן כל כיוצא בזה משמע שגם דבר זה אסור. אמנם אח"כ שבתי וראיתי לדעת מקור הדין מהיכן יצא לו להרמב"ם ז"ל דין זה שהרי בהגהות המרדכי כתוב לאמר שיש להזהר מלהשליך מים במקום זרוע או לאכול שם שמא יטיל שם מים בהיותו שותה ונמצא גורם לזרעים שיצמיחו, ודבר זה כתבו שלא מצאו לדבר זה ראיה, אלא מזקנים אתבונן שכך נראה להם. נמצא שאסר הוא דוקא לתת מים במקום זרוע לפי שהוא גורם להצמיח אבל לשרות החטים במים בלא עפר אפילו יהיו במים כמה ימים ושנים לא יצמחו. ואפילו יפתחו מחמת המים לא יעלה בם כל עשב אם אין בו עפר. ואפילו אותה הגזרה אמרו שלא מצאו לה סמך ואם כן כיצד כתב הרמב"ם ז"ל שחייב משום תולדת זורע ומצאתי שהרב המגיד לא גלה לנו מקומו איו בגמ' הגם שבדפוס כסף משנה כתוב שם במ"מ בזבחים פרק דם חטאת, במ"מ של דפוס גדול לא כתב שום דבר אמנם מהרי"ק ז"ל כתב והראה לנו מקום ואמר בזבחים פ' דם חטאת. אז שמחתי וששתי רצתי למצוא דברי חפץ והערתי את מקומו. ומצאתי אליה וקוץ בה כי סוגיין בגמ' פ' ד"ח אדרבה משם ראיה הפך מדברי הרמב"ם ז"ל, דהתם אמרינן אלא זרע פשתן מ"ט וכ"ת משום דמקדח אי הכי חטי ושערי נמי. וכתב רש"י ז"ל ה"ג א"ה חטי ושערי נמי, הנך אית להו רירא, זרע פשתן במים נפקא רירא מיניה ומתדבקא אהדדי, אי הכי שלחי נמי אי משום דמתדבקי ברירייהו מחייבינן להו בשלחין נמי משום דמתדבקי עורות שאינם עבודים ונותנם במים רירא נפקא מינייהו. ומשני התם גבי זרע פשתן כי מתדבקא ברירא דנפקת מיניה הות תולדת לישה אבל שלחין לא שייכא בדיבוקה עניין לישה ברירה, עד כאן לשון כונת הרב, במ"ש ה"ג הוא לאפוקי מגירסת הגמ' שכתוב מתחלה התם קא עביד לישה. ובשנויא בתרא כתיב הנך אית להו רירא, לכך נשמר רש"י ז"ל מגירסא זו, והדין עמו משום דגירסת הגמ' אין לה שחר דהיכי קאמר בתר דשני התם קא עביד לישה מאי פריך א"ה שלחים נמי וכי שלחים עבדי לישה הא ליתא ומאי משני הנך אית להו רירא והרי השלחים אית להו רירא נמי נמצא שהגרסא של הגמרא אין לה הבנה, אמנם הגירסא היא להפך דמתחלה משני הנך אית להו רירא אמנם חטי ושערי לית להו רירא ופריך תלמודא שלחין נמי אית להו רירא ומשני אע"ג דאית להו רירא לא עבדי לישה כמו זרע פשתן. אמנם לכל הפירושים ולכל הגרסאות סוגיאן דהכא הוא הפך מ"ש הרמב"ם ז"ל, דהא פריך אי הכי חטי ושערי נמי יהא אסור מטעם מקדח שרוצה לומר שהוא צומח במים והוי זריעה, ותירץ דאינו אסור חטי ושערי ולא דמי לזרע פשתן משום דזרע פשתן אית ליה רירא וחטי ושערי לית להו רירא הילכך שרו ולא דמו לזרע פשתן, ושוב הקשה אי הכי שלחים יהיו אסורים שהרי יש להם רירין ותירץ דאע"ג דאית להו רירין כיון דלא עביד רירן לישה אינם

עין משפט נר מצוה

לג א ב מיי' פרק כ"ב מהלכות שבת הלכה יח טוש"ע א"ח סי' שב סעיף ט:
ג [מיי' פ"ח מהלכות שבת הל' (טו) [טז] טוש"ע א"ח סי' שמ סעיף יב]:
ד מיי' שם הל' ג [וטוש"ע א"ח סי' שלו סעיף יא]:
לד ה מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלכה יט:
לה ו ז מיי' שם הלכה כא:
לו ח מיי' שם הלכה יט:

תורה אור השלם

1. כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: ויקרא ו, כ
2. וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשָּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם: ויקרא ו, כא

גליון הש"ס

גמ' האיכא חודה. עיין לעיל דף נג ע"ב תוס' ד"ה וקרן: [שם דמשייר ביה כדי מעפורת. עי' מנחות דף מ ע"ב תוס' ד"ה שמא וכו']:

מוסף רש"י

כסכוס. דמי למכבס (שבת קמא.) **בגד שרייתו.** במים הוא כיבוסו (שם קמב:) **בחטאת דשמיעת הקול.** דאינה באה על כרת: **כר' ישמעאל כו'.** באיזהו מקומן (לעיל נג:) נאמר כאן סביב בעולה ואשם, ונאמר להלן סביב בחטאת המילואים, מה להלן פיסוק ארבע מתנות, דהא ד' קרנות כתיבי בה ואי אפשר לשתי קרנות בבת אחת, אף כאן פיסוק ד' מתנות, דאותה מתנה שנותן לקרן שהוא כשתים צריך לפסוק לצפונה של קרן ולמזרחה של קרן: **האיכא קרן האיכא אצבע כו'.** שחטאת טעונה ליתן מתנותיה באצבע כנגד חודה של קרן [נמשך מלמעלה ולמטה, והקרן היה] אבן של אמה על אמה ברום אמה בד' מקצעות המזבח, מה שאין כן בשאר הדמים, דאפילו עולת העוף שהיא למעלה מחוט הסיקרא כדלקמן אינה צריכה להגביה כ"כ ולתת על הקרן ממש אלא שתהא למעלה מן החוט כל שהוא, כדתניא לקמן עשאה למטה מרגליו אפילו אמה כשירה. ואין שום זבח טעון אצבע אלא זורק מן הכלי אל קיר המזבח לשני מקצעותיו והדם מתפשט לצפון ולמערב, אין מתנתו כנגד חודה במשך מלמעלה למטה כחטאת שצריכה כנגד חודה לקמן באיזהו מקומן (לעיל י:) **מעפורת.** סודר, ויתחפש באפר דכתיב גבי מיכה (מ"א כ) מתרגמינן ואישתני במעפורתא: **אבל שייר.** בההוא מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב להיות חבור (חולין קכג:):

שיטה מקובצת

תוד"ה אי הכי שלחים נמי. ה"ר חיים גורס שחלים. פי' והן מין זרעים דאית בהו רירא. ולפי' רש"י ז"ל קשה ודקארי לה מאי קארי לה מה ענין שלחים אצל זרעים (מהר"פ ז"ל):

שינויי נוסחאות

א] ל"ל דהא כרים (ש"מ): ב] ל"ל כסכוסי וכן איתא בשאלתות פרשת מצורע סי' פ"ח (הגרי"ב). וכ"ה בכי"ל: ג] איבעית אימא ברכין וכדברי הכל אי בעית אימא בקשין (ש"מ): ד] ואזדא רבא (*ש"מ): ה] ל"ל זרק זרע פשתן וכ"א בשאלתות שם (*הגרי"ב וש"מ): ו] נ"א סודר שרייתו זהו כיבוסו אלא (ש"מ): ז] נ"א נוסף למדנו לכיבוס במקום קדוש (*ש"מ, פרי"ד): ח] החיצונות קאמרינן חיצונות נמי שאם כו' כל"ל (ש"מ. וכ"ה ברש"י): ט] פסולין (*ש"מ): י] בש"מ נוסף ודשבועת ביטוי. ועיין לעיל דף י ע"ב: יא] והאיכא שכן טעונה כו' כל"ל. וכן להלן בסמוך והאיכא על ד' קרנות (כ"ה ברש"י): יב] ל"ל ונכנס (*ש"מ): יג] רחמנא ולא שיירי בגד, דמשייר ביה כו' כל"ל (ש"מ). וכ"ה בכי"ל, ושם וכי תימא דמשייר כו': יד] מים ובלא כסכוס ואמאי כו' (ש"מ): טו] ל"ל זרק זרע (ש"מ): טז] מחייבת ליה (כי"פ) בשלחים נמי היינו עורות כו' (ש"מ): יז] מדבקי (כתה"י): יח] ל"ל דדמן (*ש"מ): יט] נמי איכא (*ש"מ): כ] ל"ל והאיכא (כתה"י): כא] ל"ל מטומאתו (*ש"מ): כב] טהור מטומאתו בנקב (כתה"י): כג] בש"מ נוסף כאן דיבור: קורעו. בתמיה: כד] לקורעה (*ש"מ): כה] ל"ק מ"ז. וגי' ש"מ כגון. ובלה"מ גריס טפי: כו] ל"ל דאונאה (ש"מ): כז] שכיח ולהכי פריך בשלמא הדיוט זה חומר ותו לא דליכא דשכיח אלא וכו' כל"ל (ש"מ): כח] ל"ל טומאה (ש"מ): כט] דאע"ג דעדיין הטלית גדולה הרבה יותר מג' כו' כל"ל ועיין ר"ש פרק ח' דכלים מ"ח (גליון):

מדרבנן הוא א]: כלי חרס שיצא כו': ב] כלי אמר רחמנא ולא כלי הוא [א]שניקב ג] בשורש קטן: כלי נחשת [כו'] פוחתו [וכו']: ד] והא לאו כלי הוא [ב]דרציף ה] מרציף (הוא) אמר ריש לקיש [ג]מעיל שניטמא מכניסו בפחות (א) משלש על שלש ומכבסו ° משום שנא' [1]לא יקרע מותיב רב אדא בר אהבה א) [ד]העבין והרכים אין בהן משום שלש על שלש אגב אביהן חשיבי והא בעי שבעה ו] סממנין דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [ה]דם חטאת [ו]ומראות נגעים צריכין שבעה סממנין ותניא ג) אלא [ז]שאין מכניסין מי רגלים למקדש

מדרבנן. גזירה דילמא לא אתיא למיקרע רובה אבל מדאורייתא טהורה ומותר להכניסה משום מצות כיבוס: ז] נראה בעיני שחסר מן הספרים ח] דגבי כלי חרס לא שייך לשנויי דמרצף ליה מרצף והאי שינויא גבי כלי נחשת הוא והכי פריך פוחתו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא בשעת מריקה ושטיפה: ומשני **דרצף ליה מרצף.** אחר שפוחתו ט] מכין עליו בקורנס ומחברו וחוזר שם כלי עליו וגבי כלי חרס איכא למימר דניקבו דמתניתין במוציא י] משקה ליטהר ועדיין כלי הוא לקבל זיתים במס' שבת בפרק המצניע (דף צה:): **מעיל.** של בגדי כהונה שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים ונטמא מכניס מקום הדם לפנים: **בפחות משלש על שלש.** שאינו מכניס שיעור בגד טמא לעזרה לפי שאי אפשר לקורעו ולהכניסו משום שנאמר לא יקרע: **העבים.** בגד עב: **והרכין.** פלטר"א יא] שאינו ארוג: **אין בהן משום שלש על שלש.** דלאו ללבישה חזו ולאו לתקן בהן חלוק אלא לישב עליו וצריך שלשה על שלשה ומעיל עב הוא כדקי"ל בסדר יומא (דף עא:) חוטן כפול ששה עשר ואפי' שלש על שלש יכניס: **אגב אבוהון.** כשהוא מחובר בבגד חשוב ג' על ג' דידיה: **והא בעי.** דם חטאת שבעה סממנים השנויין במס' נדה (דף סא:) לענין כתמים רוק תפל יב] ומי רגלים ונתר ובורית וקמוניא ואשלג והיכי מעיילינן מי רגלים לעזרה ואמתני' קפריך: **ומראות נגעים.** שהזקיק הכתוב נגעי בגדים לכיבוס דכתיב ג) וכבסו את אשר בו הנגע: **ותניא.** בפיטום הקטרת (כריתות ו.) שאין מכניסין מי רגלים למקדש:

הכי

מ"מ י"ל דטלית ובגד דשמעתין שאני שהם כלי ושם כלי עליהן וכשנקרעו כיון דאזיל שם כלי מינייהו טהרו לגמרי אבל בבהמה המקשה (חולין דף עג:) מיירי בחתיכת בגד דעלמא ואין שם כלי עליו ולא טהר ממגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ובפ' העור והרוטב [שם דף קכג.] פי' בקונטרס דההיא דאבל טמא מגע מדרס כשהיה בו ב' טומאות מדרס החמורה ומגע זב ואהני החלוקה לבטל המדרס דתו לא חזו ליה ופשא ליה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות אבל בהעור והרוטב (שם) מיירי דליכא אלא חדא טומאה או מגע זב בלא הכבדה או מגע שרץ ונבלה וחד שמא הוי וכולה טומאה דשלשה יג] על שלשה היא וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה ותו לא פש עלה מידי. ואין זו שום סברא לחלק בין טומאה אחת לשתי טומאות דכיון שנשאר בטלית שלש על שלש שזהו שיעור טומאת מגע היאך יהיה טהור ובתחילת הסוגיא פי' שם בקונטרס טלית שהתחיל בה לקורעה ולבטלה מתורת טלית מאחר שאין ראוי למלאכה ראשונה ואין שמה עליה מיטהרת אע"פ שיש בשיריים שלש על שלש ועדיין ראויין יד] לקבל טומאה טהרו מטומאתן ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טריפות (שם דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין טו] (זו) משם ראיה דהתם מיירי כשייחד השברים אח"כ אבל בלא ייחוד לא כדפרישית שם טז] ונראה יז] לפרש דקריעה דבגד וטלית מיירי תרווייהו כשקורע קרעים הרבה ואין בכל אחד רוחב שלשה יח] ולהכי קאמר טהורה לגמרי אע"ג שעדיין כל הקריעות מחוברין בסופן לאו חיבור הוא כיון שכל קרע וקרע יט] שקרע עד רובה של טלית (בפחות משלשה על שלשה) הוי כאילו גמר כל אחד ואחד עד סופו וכגון שלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת דאם שייר הוי טמא מדרבנן כדמסקינן הכא וזהו תימה מ"מ דלענין טומאה לא מיקרי בגד מן התורה אע"ג דשייר בה כדי מעפורת ולגבי כ] חטאת מקרי בגד וכמו כן קשה בסמוך גבי כלי חרס שניטמא [כו' נוקבו כו'] [דפריך] כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא ומשני דנקיב ליה בכדי שורש קטן והשתא א"כ לאו כלי הוא שהרי מיטהר כא] מטומאתו ונראה לפרש כיון שמועיל לו ייחוד לאותו בגד ששייר בו כדי מעפורת שלא הבדיל הקרעים על פני כולו ולאותו כלי שניקב בשורש קטן שאם היה מיחדו לזיתים או לרימון היה מקבל טומאה מכאן ולהבא חשיב הוא כלי ובגד לענין דם חטאת כיון דאין מחוסר מעשה אלא ייחוד בעלמא והא דקאמר בסמוך גבי כלי נחשת פוחתו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי הוא ומשני דרציף ליה מרציף אין לפרש כמו רצפינהו מרציף דפ"ק דשבת כב] (דף טז:) פי' שיתקן הפחיתה שמכה עליו בקורנס ומחברו וחוזר שם כלי עליו דא"כ בגד נמי ליפני הכי שחזר ותפרו לאחר שקרעו כג] אלא ע"כ הוא חשיב בגד חדש וכלי חדש וכאילו אינו ראשון ורציף ליה היינו שהופך לצד פנים לצד חוץ ולצד חוץ לצד פנים ונעשה תוכו גבו וגבו תוכו ומיטהר בכך מטומאתו וקצת תימה מה שייך באותו כד] שיעור דשורש קטן לענין טהרת כלי שאותו שיעור הוא לענין הכשר זרעים בסוף המצניע (שבת דף צה:) ואם הכלי מיוחד לאוכלין שיעורו בזיתים אבל בשורש קטן לא ואם הוא מיוחד למשקין שיעורו ככונס משקין ובקונטרס פירש כה] דשורש קטן איכא למ"ד שזהו שיעור נקיבתו ליטהר ואי אפשר לומר כן דהא פלוגתא דאמוראי הוא בסוף המצניע (שם דף צה:) דכדי שורש קטן וכדי מוציא רימון ופי' שם בקונטרס דפליגי לענין הכשר זרעים דלענין טומאה משנה היא במסכת כלים (פ"ג מ"א) דעשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומשקין ככונס משקה ומיהו גם לאותו פי' קשה דמתני' היא במס' עוקצין (פ"ב מ"י) דלהכשיר זרעים בשורש קטן ומפרש ר"ת דלענין צמיד פתיל פליגי ליחשב פתח בסתם כלים אבל לענין טומאה לא פליגי ויש לפרש בדוחק דהאי כלי חרס עשוי לאוכלין ולמשקין שהרי מבשלין בו חטאת ויש בו מרק ולכך שיעורו בשורש קטן ואין עליו לא תורת כלי העשוי למשקין ולא תורת כלי העשוי לאוכלין ולא דמי להא דגרסי' במס' כלים (פ"ג מ"א) העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרא כו] כזיתים היינו בשעה שמניחים בו משקין אין מניחין בו אוכלין וכשמניחין בו אוכלין אין מניחין בו משקין אלא כז] שמניחין בו אוכלין בפני עצמן ומשקין בפני עצמן אבל הכא בקדירה שמבשלין בה בשר שעשוי להשתמש אוכלין ומשקין על ידי תערובת והא דאין שיעורה ככונס משקה משום דאכתי ראוי לבשל בה שיכול להניח בשר כנגד הנקב וגם המרק כח] שהאור מעמיד המרק שלא יצא לכך שיעורה בשורש קטן והאי דלא קאמר בסוף המצניע (שבת דף צה:) שש מדות בכלי חרס משום דמדה זו של שורש קטן קחשיב כט] (זה) לענין הכשר זרעים ומיהו קשה דבהדיא תנן במס' כלים (בפ"ג מ"ג) האילפס והקדירה שיעורן כזיתים ואי הוה אמינא דשיעור זיתים דבעינן ל] מדרבנן הוה ניחא כדקאמר גבי בגד אבל מדאורייתא אם ניקב בשורש קטן טהור:

מעיל שנטמא מכניסו בפחות משלש על שלש ומכבסו. בסוף כירה (שבת דף מז.) גבי בגד עניים לעניים משמע מתוך פירוש הקונטרס בשלש על שלש ביד עשיר דלא מקבל טומאה כלל והא דתנן (כלים פרק כז מ"ב) שלש על שלש לטמא מת היינו דוקא בעניים אבל בעשירים בעי שלשה על שלשה וקשה לר"ת מהך דמעיל דפריך עלה רב אדא מההיא דעבין והרכין והשתא למה לי לאקשויי מההיא והא בגדי כהונה בגדי עשירים הם דאין עניות במקום עשירות ושיעורן בשלשה על שלשה ועוד תניא בפ' במה מדליקין (שבת דף כו:) שלש על שלש מניין ת"ל והבגד והתם לא מפליג בין עניים לעשירים לא בקרא ולא בשמעתא ואומר ר"ת דלענין טומאת מת ושרץ אין חילוק בין עניים לעשירים אלא לענין מדרס איירי התם דבעי שלשה על שלשה לעשירים והיינו טעמא דמדרס בייחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד למדרס פחות משלשה על שלשה ואפילו ייחד בטלה דעתו לא] ועוד הביא ר"ת ראיה דבטומאת מדרס הוא דמפלגי בין עניים לעשירים דבמס' כלים (פרק כז מ"ב) תנן דבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס משום שלש על שלש לטמא מת ובעל כרחין בעשירים איירי דאי בעניים הא תנן בפרק (כח מ"ח) בגדי עניים אע"פ שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס ויש משניות שכ' בהן אע"פ שאין בהן שלש על שלש ודומה שהוא טעות סופר לב]: **מכניסו פחות משלש.** אפילו למאן דאמר בריש כל הפסולין (לעיל דף לג:) ביאה במקצת שמה ביאה שאני בגד הואיל ויכול לחותכו לא חשיב כאילו נכנס כולו: **והא בעי שבעה סממנין.** פי' בקונטרס דאמתניתין פריך וקשה דלעיל הוה ליה לאקשויי ונראה דלריש לקיש דוקא פריך דאיירי בבגדי כהונה בהדיא אבל מתני' איכא לאוקומה בבגדי הדיוט שיכול להעביר ולכבס ע"י צפון אבל מעיל דכהן גדול אינו יכול לכבסו ע"י צפון משום דאמרינן במסכת נדה (דף סב.) דאפילו לצבע נמי מעבר מיהו אמילתא דרבה בר אבוה גופא דקאמר דם חטאת ומראות נגעים צריכין ז' סממנין [נמי] הוה מצי לאקשויי הא אין מכניסין מי רגלים למקדש:

מסורת הש"ס

א) כלים פכ"ח מ"ח ירושלמי שבת פ"ב ה"ג, ב) [כריתות ו.] ירושלמי יומא פ"ד הל' ה. וכעי"ז ראש השנה לג., ג) ויקרא יג נד

הגהות הב"ח

(א) גמ' בפחות משלשה על שלשה כצ"ל וכן בסמוך וכן ברש"י:

גליון הש"ס

[גמ' משום שנאמר לא יקרע. יומא דף עב ע"א]:

שינויי נוסחאות

א] תיבת הוא נמחק (*ש"מ): ב] נוקבו כלי אמר כו' (*ש"מ): ג] נ"א דנקיב ליה כשורש קטן (*פרי"ד). ס"א דרציף ליה מירצף. ס"א שניקב במוציא משקה (ש"מ). וע' בש"נ ברש"י: ד] כלי אמר רחמנא והא לאו (ש"מ): ה] דרציף ליה מרציף (ש"מ והגרי"ב וכן ברש"י): ו] שבעה (כתה"י). וכן בסמוך: ז] ס"א ה"ג נוקבו כלי אמר רחמנא והאי לאו כלי דנקיב ליה בשורש קטן. ואיכא למ"ד במס' שבת שזהו שיעור נקיבתו לטהר ומיהו עדיין כלי הוי לקבל זיתים: פוחתו כלי אמר רחמנא כו'. וההמשך כלפנינו (כתה"י ושמכ"י): ח] הגירסא שהיתה כתובה בספרים היא כך נוקבו כלי אמר רחמנא ולאו כלי הוא דרציף ליה מירצף אמר ר"ל מעיל וכו' (ב"ש): ט] שפיחתו מקיש (*ש"מ): י] נ"א בכונס (צ"ק). ור' אות ג': יא] פי' לֶבֶד (לעזי רש"י): יב] בש"מ נוסף ומי גריסין. ונמחק ואהל: יג] דשלש על שלש כצ"ל (ח"נ מלאי"ט): יד] ראויה כו' טהרה מטומאתה כו' (כ"ה ברש"י שם): טו] ואין זו שום ראיה (תוס' חולין עג ע"א): טז] ומסיים בתוס' הרא"ש (חולין קכג ע"א) לכן דין הוא שנטהר הכלי, אבל הכא אחרי שכל קרע וקרע חזי לקבולי טומאה למה טהרו: יז] ועוד נ"ל לפרש כצ"ל (צ"ק). [דהא כבר תירצו לעיל]: יח] שלש ולהכי קאמר דטהור לגמרי דאע"ג (תוס' חולין שם): יט] וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד סופו וכגון (תוס' חולין שם): כ] ולגבי דם חטאת (הגרי"ב): כא] מיטהר בכך (ש"מ): כב] דשבת ולא כמו שפרש"י דפירש שיתקן הפחיתה כצ"ל (צ"ק): כג] שקרעו וע"י כך היה חשוב בגד כו' (חלופי גרסאות): כד] צ"ל אותו (ש"מ): כה] עי' בש"נ לעיל אות ז: כו] לחומרו בזיתים דהאיך בשעה (שמכ"י): כז] ס"א אי נמי שמניחין (שמכ"י): כח] המרק עב והאור מעמיד (ש"מ וצ"ק): כט] קחשיב שם לענין (צ"ק): ל] תיבת דבעינן נמחק (ש"מ): לא] בתוס' הרא"ש שבת שם מוסיף, ואע"ג דעני יחדה לישיבה לא הוי מיוחדת לעשירים. עע"ש: לב] אמנם הר"ש מקיים הגירסא עי"ש (הגרי"ב):

שיטה מקובצת

תוד"ה (מעמ' הקודש) לא שנו. ורליף ליה היינו שהופך לד פנים. נ"ב ולפירוש זה אינו ר"ל שנוקבו כלל (הרפ"ד ל' ב"ש). באר"ד (בכוס) ואי הוה אמינא לשיעור זיתים מדרבנן הוה ניחא. עוד פירש מהר"ם דשאני שרש קטן מועיל לטומאה לאחרים ושיעור זיתים בלא יהא טמא מכאן ולהבא (הרפ"ד ל' ב"ש).

עין משפט נר מצוה

לז א ב מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה כא:

לח ג מיי' שם הלכה כ:

לט ד מיי' פרק כ"ב מהל' כלים הלכה ב:

מ ה מיי' פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה י:

מא ו מיי' (פי"ח) [פי"ב] מהל' טומאת צרעת הלכה ה:

מב ז מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה לּוֹ לֹא יִקָּרֵעַ: שמות כח, לב

מוסף רש"י

למקדש. שבעזרה היו מפטמין (כריתות ו.):

לעזי רש"י

פלטר"א פילטר"א. לֶבֶד.

ליקוטים

שיך לעמ' קודם אסורים נמצא שהשלחים אינם אסורים אע"ג דאית להו רירא עכ"ז לא עביד לישה מכ"ש חטי ושערי דלית בהו חדא מינייהו לית בהו רירא ולא עבדי לישה ולכך מותרים. א"כ מ"ט כתב הרמב"ם ז"ל דחייב משום תולדת זורע. ובאמת קושייא זו מרפסא איגרי ומשום הכי לא כתב הטור דין זה ולא שאר גדולי המורים. והדבר צ"ע. והתימה על מוהריק"א ז"ל שמראה מקום הוא לנו וממקומו איפכא מוכח וזה פשוט. אשר ע"כ לעניין מה שנסתפקנו בעניין שריית צמוקים כיון דחטי ושערי דשייך בהו זריעה טפי לא מצינו להם מקום לאסור לסוגית הגמ'. מ"מ ראוי לאסור הואיל ונפק מפומיה דרב הרמב"ם ז"ל, אבל הבו דלא לוסיף עלה דשריית צמוקים לית בהו רירא ולא שייך בהו לישה אע"ג דחטי ושערי ג"כ לא שייך בהו מ"מ כבר הורה זקן הרמב"ם ז"ל לאסור, ואולי איזה מקום מצא או ברייתא או תוספתא הילכך יש לחוש לדבריו אבל דלא להוסיף עלה. נאם הצעיר יום טוב צהלון (מהריט"ץ חלק א סימן סט):

ע"כ מעמ' קודם

שאין מכניסין מי רגלים למקדש. יש מפרשים מי רגלים ממש וגנאי הוא להכניס בעזרה. ויש מפרשים עשב שכך שמו ומפני השם שהוא גנאי לא היו לוקחין אותו. תוס' (שטמ"ק כריתות): כתב הכלבו יש מפרשים מי רגלים, מעין אחד הוא ששמו מי רגלים, ואי אפשר לומר מי רגלים ממש חלילה שלא עלה על לב אדם לשרות בהן סמני הקטורת ע"כ. ואני אומר אלו המפרשים ירדו אל מעין שלא היה ולא נברא כו' וחלילה וחס לפרש כן כי שבוש גדול וטעות גמור הוא, אם מכח סברא אם מכח גמרא. מכח סברא מה העדר כבוד יש מכח השם מי רגלים שיש למים אלו של מעין זה אם לא יזכר ולא יפקד כלל השם מי רגלים על אלו מים בכניסתן למקדש. אם מכח גמרא הלא גמרא ערוכה בפרק דם חטאת מפרש אותו מי רגלים ממש מדפריך התם על המשנה דקתני דם חטאת שניתז על בגד שטעון כבוס והא בעי דם חטאת שבעה סמנים השנויים במסכת נדה בפרק האשה שהיא עושה לענין כתם וחד מנייהו מי רגלים

והתניא בפטום הקטורת אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש והא ודאי דמי רגלים משבעה סמנין הוא מי רגלים ממש כמפורש התם במשנה ובגמרא מי רגלים שהחמיצו תנא כמה חמוצן שלשה ימים ואם הם של זקן או של ילד כו' וממילא הנך מי רגלים דהכא בפטום הקטורת איירי נמי במי רגלים ממש מדפריך הגמרא מינה. ולמי שרוצה לעקש ולומר לעולם אימא לך דמי רגלים דהכא בפטום הקטורת לא איירי במי רגלים ממש אלא מעין א' ששמו מי רגלים והכי פריך הגמרא אם אין מכניסין למקדש אפילו מים זכים וצלולים של מעין ששמו מי רגלים מפני הכבוד כל שכן שאין מכניסין מי רגלים ממש במקדש מפני הכבוד. אביא לו ראיה מבוארת ומבוררת שאין להשיב עליה בשום פנים דמי רגלים דהכא בפטום הקטורת איירי נמי במי רגלים ממש מדברי הירושלמי פ' טרף בקלפי דקאמר והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין ריח רע לעזרה מפני הכבוד, ומדקאמר אלא שאין מכניסין ריח רע אלמא דמי רגלים ממש קאמר אבל אם לא מפני הכבוד לא היו מניחין מלשרות במי רגלים מפני ריחן רע שהרי הלבונה ריחה רע ומנויה עם סמני הקטורת (באר שבע כריתות שם):

וכי תימא דמבלע להו בהדי שבעה סממנין ומעבר להו לכולהו כחד והתנן א) א העבירן שלא כסדרן או שהעביר שבעתן כאחד לא עשה ולא כלום וכי תימא דמיבלע להו בהדי חד מסממנין והא ב צריך לכסכס שלש פעמים בכל אחד ואחד תנן אלא דמבלע להו ברוק תפל דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהא עם כל אחד ואחד: **מתני'** ב) ג אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכה א] רותח ד אחד קדשי הקדשים ואחד קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ג) ר"ש אומר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה: **גמ'** ת"ר ד) 1 אשר תבושל בו אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל ב] ואשר תבושל בו ישבר בעי רמי בר חמא ה תלאו באויר תנור מהו אבישול ובילוע הוא דקפיד רחמנא או דילמא ג] אבישול בלא בילוע אמר רבא ת"ש אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח בלוע בלא בישול לא קמיבעיא לן כי קמיבעיא לן בישול בלא בילוע מאי ת"ש ה) דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ו תנור של מקדש של מתכת היה ואי ס"ד בישול (א) בלא בלוע לא ד] קפיד ניעביד של חרס כיון דאיכא שירי מנחות דאפייתן בתנור ואיכא בישול ובילוע עבדינן של מתכת ו) ההוא תנורא דאטחו בה ה] טיחייא אסרה רבה בר אהילאי למיכלה לריפתא לעולם ואפי' במילחא דילמא אתי למיכלה בכותחא מיתיבי ז) ז אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו ח) ח אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור תיובתא דרבה בר אהילאי תיובתא אמר ליה רבינא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבה בר אהילאי אמאי ט) ט אמר רב קדירות בפסח ישברו אמר אלא ליה רב מוקי לה ההיא ז] בשל מתכת ואי בעית אימא בתנור של חרס זה הסיקו מבפנים וזה הסיקו מבחוץ ונעביד ח] הסקה מבפנים ט חיים עלייהו ט] דמתברי הילכך האי כוביא י] ט הסיקו מבחוץ הוא ואסיר יא]

הכי גרסי' **וכי תימא דמיבלע להו בהדי שבעה סממנין ומעבר** יב] **להו לכולהו כחד: שלא כסדרן.** כסדר שהן שנויין במשנה זה אחר זה יג] כסדר העברתן: **צריך לכסכס.** צריך לשפשף הכתם שלשה פעמים בכל אחד והכי אמרינן בנדה [סג.]: **מתני' ר"ש אומר קדשים קלים כו'.** ובגמ' מפרש טעמא. ואם תאמר הרי הבלוע נעשה נותר ופולטו בהיתר לאחר זמן מודי רבי שמעון דבעי הגעלה ברותחין ומתורת מריקה ושטיפה הוא דממעיט ליה כדמתרצינן בגמ' [לו:] גבי תרומה לא נצרכה לכדאמר יד] מר במים ולא ביין במים ולא במזוג הא אפי' ביין ואפי' במזוג: **גמ'** ה"ג בתורת כהנים **עירה לתוכו רותח מניין ת"ל** (ב) **אשר בו ישבר.** מדסמיך ישבר אצל בו ולא כתב אם בכלי חרס תבושל ישבר למידרש אם נבלע בו מ"מ ישבר: **תלאו.** לשפוד של חטאת לצלותו באויר תנור דנתבשל טו] בו אבל לא נבלע בו כלום: **מהו.** מי הוי צריך תנור שבירה או לא: **ואחד שעירה לתוכו.** אלמא אחדא קפיד דהא עירה לתוכו בלוע איכא בישול ליכא: **בלוע בלא בישול לא מיבעיא לן.** דכיון דהוי נותר והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו טז] לעולם [ע"ז לד.] ובעי יז] שבירה: **של מתכת היה.** קס"ד מפני שצולין בו שפודי חטאת שלא יטען שבירה: **בישול ובלוע.** שמן יח] המנחה: **טחו ביה טחייה.** מין טיגון הוא שעושין מלחם וטשין התנור באליה ואופין את הלחם אחר שטחוהו ובמס' שבת (דף קיט.) נמי אמרינן תלתא סאוי טחיי: **לעולם.** ואפילו הסיקוהו ואפו בו דקסבר אינו יוצא מידי דופיו טז]: **מפני הרגל עבירה.** שלא יאכל הפת עם הבשר: **אמאי אמר רב כו'.** הא אית להו תקנתא בהיסק: **מוקים לההיא.** דקתני עד שיוסק התנור בשל מתכת: **כוביא** יט]. רעפים חלולין כמין שפיתת קדירה ופעמים שטחין כ] אותו שמן ואופין בו לחם הקרוי טיחיא:

עירה לתוכו רותח מנין ת"ל אשר תבושל בו ישבר. מכאן מדקדק ר"ת דעירוי ככלי ראשון מבשל כמבושל ונראה דאדרבה קשה מכאן דהא קרי ליה בסמוך בלוע בלא בישול מיהו י"ל דחשיב ליה בלוע בלא בישול לפי שאינו מתבשל מחמת הכלי דבכלי אחר נתבשל ורבינו שמואל היה מדקדק דעירוי ככלי שני מהא דתנן בפרק כירה (שבת דף מג:) י) האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין דמשמע הא לערות מהם על התבלין שרי ועוד היה מדקדק מהא דקי"ל כשמואל דאמר תתאה גבר דתניא כוותיה בפ' כיצד צולין (פסחים דף עו.) והיה מתיר מתוך כך לערות רותחין מכלי ראשון על התרנגולת כדי למולגה ור"ת אומר דאדרבה דוק מסיפא אבל נותן לתוך הקערה הא לערות מאילפס על התבלין אסור ועוד לדבריו קשה ההיא משנה למ"ד עילאה גבר אלא אידי דתנא רישא המיחם שפינהו לא יתן לתוכו מים כא] אבל נותן לתוך הכוס תנא סיפא נמי האילפס והקדירה לא יתן לתוכן (מים) [תבלין] אבל נותן לתוך הקערה ובירושלמי משמע דעירוי ככלי ראשון דאמרינן עלה בגמ' מהו ליתן תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה רבי יונה אומר כב] עירוי ככלי ראשון חייליה דר' יונה מן הדא וכל כלי חרס אשר תבושל בו ישבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מניין ת"ל ואשר תבושל בו ישבר מ"מ (וכה אמר הכין) א"ר כג] יוסי תמן כד] כלי חרס בולע תבלין אינו מבשל כה] פירוש כלי חרס בולע טפי משאר כלים איתיב רבי יוסי בר' בון והתני אף י) בכלי נחשת כן אית לך למימר כלי נחשת בולע פי' וכי בלע יותר משאר כלים בתמיה השתא מדמי התם כמו שבולע על ידי עירוי כמו כן מבשל ע"י עירוי ש"מ מיתניא כו] כוותיה דרבי יונה אלמא הילכתא כוותיה ואע"ג דקי"ל כוותיה דשמואל דאמר תתאה גבר מודה שמואל דמבשל כדי קליפה דהא ברייתא דמסייע ליה קתני חם לתוך צונן מדיח ופריך הש"ס אדמיקר ליה בלע פירוש קודם שיצטנן חום שלמעלה כז] נבלע ממנו מקלת בתחתון ומשני אימא חם לתוך צונן קולף ועוד מייתי ר"ת ראיה מהא דקאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לז:) המעיסה ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין החליטה ב"ש מחייבין ובית הלל פוטרין איזו היא המעיסה ואיזו היא החליטה המעיסה קמח על גבי מוגלשין פירוש מוגלשין מים רותחין ופריך מ"ש המעיסה ומאי שנא החליטה ומשני תברא מי ששנה זו לא שנה זו אלמא מאן דפטר מחלה בקמח על גבי מוגלשין משום דלאו לחם הוא כיון שנילוש ברותחין פטר נמי במוגלשין ששפכן על גבי קמח אע"פ שנשפכו לכלי שני אלמא עירוי ככלי ראשון מיהו קשה היכי פטר הא אינו מבשל אלא כדי קליפה לשמואל דאמר תתאה גבר דקי"ל כוותיה וי"ל דמיירי כגון דליכא אלא כדי חיוב כח] חלה מצומצם או מעט יותר דבתר קליפה אין נשאר כשיעור חלה ועוד מביא ר"ת ראיה מהא דאמר בשילהי ע"ז (דף עד:) נעוה ארתחו אלמא עירוי ככלי ראשון דאין יכול להכשירו אלא בעירוי ועוד יש לדקדק דמיירי בעירוי מדתניא התם רבי יוסי אומר הרוצה לטהרן מיד מגעילן ברותחין או חולטן במי זיתים והחלטה כט] אינו אלא עירוי כדמפרש בפסחים (דף לז:) מוגלשין ע"ג קמח מיהו אין ראיה משם לשאר דברים דבכמה דברים מיקל ביין נסך שאין מיקל בשאר איסורין דחולטן במי זיתים משמע אפילו צונן כמו חלטי לה בחלא דכל הבשר (חולין דף קיא.) גבי כבדא וכן עירוי שלשה ימים מעת לעת וניגוב והנחה מגת לגת שכל אלו הענייניס לא מהני בשאר איסורים וטעמא משום דביין נסך אין איסור רותח ככל אלא שהחמירו בו להרתיחו ואף ר"ת התיר לשפוך רותחין לתוך החבית שהיה בה יין נסך ולהפכם מצד זה לצד זה בתוך החבית אע"פ שכבר היו בכלי שני מיד כששופכן ל] בחבית ולא נפלו על כל צידי החבית אלא מכלי שני שהופכן מצד זה לצד זה ואפילו עירוי מכלי ראשון ליכא ומ"מ עירוי הוא ככלי ראשון לענין שאר איסורין כמה לא] שהוכחתי ומה שכתב בסדר של פסח ט) המתחיל אדיר דר מתוחים הכנת קערות ומיליהם בכלי שני שימושיהם כשופכין לב] מסיר בהן כך שופכין רותחין עליהן אומר ר"ת דליתיה דכל כלים שבעולם מהניא שפיכת

עין משפט
נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הלכה לז:
מד ג מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:
מה ד מיי' שם הלכה (ה) [יד]:
מו ה מיי' שם:
מז ו מיי' פי"ב שם הלכה כג:
מח ז מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כב טוש"ע יו"ד סי' צז סעיף א:
מט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
נ ט טוש"ע א"ח סי' תנא סעיף א וטוש"ע סימן צז סעיף ב:

תורה אור השלם

1. וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר תְּבֻשַּׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר וְאִם בִּכְלִי נְחֹשֶׁת בֻּשָּׁלָה וּמֹרַק וְשֻׁטַּף בַּמָּיִם:

ויקרא ו, כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי ס"ד בישול ובילוע נעביד של חרס: (ב) רש"י ד"ה ה"ג וכו' ת"ל בו כצ"ל ותיבת אשר נמחק:

מוסף רש"י

צריך לכסכס שלש פעמים. בין שתי ידיו כדרך כיבוס בגדים שכופל צדו עם צדו ומשפשף ומוליך ומביא (נדה סב.) **רוק טפל.** שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו טפל בלא טעם (שם סא:). **או:** תפל ריקם ונגוב וחסר כל טעם מאכל כגון דבר שלא נמלח דמיקרי טפל (סנהדרין מט:): **תנור של מקדש של מתכת היה.** משום שתי הלחם ולחם הפנים שאפייתן וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכ"ש דחרס לא עבדינן (ביצה כב:): **דאטחו ביה טיחייא.** שומן נתנו בו בקרקעיתו ונותן טעם בלחם: **לעולם.** אפילו חזר והוסק: **ואפי' במילחא.** להכי נקט אפי' במילחא שאין דרך לאכול פת בלא מלח או ליפתן (פסחים ל.) **טשין.** לשון טח (שם:) **אמר רב קדירות בפסח ישברו.** רב לטעמיה דאמר חמץ אף לאחר זמנו אסור בהנאה כר' יהודה, ואית ליה במשהו וקסבר נותן טעם לפגם אסור (שם.) **מוקי להיא.** דקתני עד שיוסק דמשמע הא הוסק שרי בתנור של מתכת אבל של חרס התורה העידה עליו שאינו יוצא מידי דופיו לעולם: **חייס עלייהו.** ואי שרית ליה ע"י היסק פנים מורה היתירא וסמיך אהיסק בחוץ (שם:):

שיטה מקובצת

ת"ר אשר תבשל בו כו'. [עי' תשובת] רשב"א סי' אלפים ע"ז (וקע"ו) [וסי' ע"ו]: **תיובתא** דרבה בר אהילאי. וא"ת אמאי איתותב לוקמה בשל מתכת. וי"ל דשמא הוא אסר אף בשל מתכת. וא"ת א"כ לותביה ממתני' דקתני השפוד והאסכלה מגעילן, וי"ל דשאני הנך דאפשר להכשירן בכל ענין מה שאין כן בתנור שאין הכשרו אלא בהיסק מבפנים (הר"פ ז"ל. ב"ש): רש"י ד"ה תלאו כו' **אבל לא נבלע** בו כלום. נ"ב כי מה שנופל מן הבשר, בגחלים שיש בתנור הוא נופל ואינו נבלע כלל בתנור. מספר ישן:

מסורת הש"ס

א) סנהדרין מט: נדה סב., ב) ירושלמי מעשרות פ"א ה"ד, שבת פ"ג ה"ה, ג) [לעיל לג. לקמן לו: לז.], ד) ת"כ צו פ"ז ה"א, ה) [לקמן לו.], ו) [פסחים ל.], ז) שם וש"נ, ח) [ע' תו' ב"ב קי. ד"ה נשוט], ט) פסחים שם, י) [וע"ש ע"ב תו' ד"ה אבל], כ) [ע' ת"כ לו פ"ז], ל) [וע' תו' ע"ז עד: ד"ה דרש],

שינויי נוסחאות

א] לתוכו (ד"ו): ב] ת"ל אשר בו ישבר כצ"ל. וכן בתוס' (ש"מ). ועי' רש"י וב"ח: ג] דילמא אפילו אבישול (כי"צ): ד] תיבות לא קפיד ליתא בדפ' הישנים. והם מגה"ז. [ובזה יובן הגהת הב"ח]. ובש"מ תיקן בלא בלוע מותר ניעביד נמי של חרס: ה] צ"ל ביה (ש"מ): ז] צ"ל לההיא (ש"מ): ח] ונעביד להו כצ"ל (ש"מ): ט] עלייהו דלמא מתברי (פרי"ד): י] גירסת הערוך בוביא ובפסחים אי' בוכיא ועי' פרישה יו"ד סי' צ"ז סק"ו (הגרי"ב): יא] בפסחים (ל ע"ב) מסיים ואי מלייה גומרי שפיר דמי. ועי' ב"י או"ח סי' תנ"א: יב] ול"ג א"נ מעבר (מהר"פ. ש"מ): יג] כך סדר העברתן (ש"מ): יד] צ"ל אלא לכדאמר (באה"מ): טו] צ"ל ונתבשל (ש"מ): טז] בש"מ גורס דופנו. ועי' ע"ז לד ע"א ובהע' הגרי"ב שם: יז] צ"ל בעי (ש"מ): יח] צ"ל משמן (כתה"י וש"מ): יט] בש"מ בוכיא. וראה אות י': כ] שטחין אותן ואופין כו' כצ"ל והשאר נמחק (ש"מ): כא] צ"ל צונן (צ"ק): כב] אומר אסור עירוי כו' (ירוש' ותו' שבת שם): כג] כ"ה בירושלמי. ובצ"ק הגיה [עפ"י התוס' בשבת] ודחי ר' יוסי: כד] בש"מ מגיה תוך כלי. אבל בירושלמי ובראשונים כלפנינו: כה] צ"ל מתבשל. וכ"ה בתוס' שבת. ואח"כ מתיבת פירוש עד תיבת איתיב, מוחק הש"מ משום מה: כו] צ"ל מדתניא (ש"מ): כז] של עליון (תוס' הרא"ש שבת): כח] שיעור (שם): כט] והחלטה היינו עירוי כצ"ל (ש"מ): ל] צ"ל כששפכן (ש"מ): לא] כמו (ש"מ): לב] כשם ששופכין (תוס' רא"ש שם). ובצ"ק הגיה בשופכין:

ליקוטים

עירה לתוכו רותח מנין. היה ר"ת אומר דעירוי ככלי ראשון, והביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן בזבחים פרק דם חטאת ת"ר אשר תבושל בו ישבר אין לי אלא שבישל בו עירה לתוכו רותח מנין ת"ל בו ישבר אלמא דעירה לתוכו רותחין חשיב כמבשל ואי קשיא לך הא אמרינן התם בההיא סוגיא דזבחים תלאו באויר התנור מהו אבישול ובילוע ואחד שעירה לתוכו רותח ומהדר ליה בלוע בלא בשול לא קא מבעיא לי כי קא מבעיא לי בשול בלא בלוע מאי אלמא דעירה לתוכו רותח חשיב בלוע בלא בישול, יש לומ' דהכי קאמר בלוע בלא בשול מחום כלי זה כגו' שעירה לתוכו רותח שלא נתבשל מחום כלי זה אלא מחום כלי אחר שנתבשל בו אצל האש נבלע בתוך כלי זה, כי קא מבעיא לי בשול בלא בלוע כגון תלה באויר התנור שנתבשל מחום כלי זה אצל האש ולא נבלע לתוכו מ"מ ע"י עירוי נבלע בתוך הכלי ואוסרו (תוס' רא"ש שבת מג.): ונעביד הסקה מבפנים. ואקשינן לרב נמי נסקינהו להני קדירות מבפנים ויבשל בהו. ומשני תנור היינו דרך תשמישו והסיקו מבפנים, אבל קדרות דלאו היינו אורחייהו ואי אמרת ליה לאסוקינהו מבפנים חייס עלייהו דלמא פקעי ולא עביד, הלכך גזרינן בהו (ר"ח פסחים ל ע"ב):

מסורת הש"ס

א) [חגיגה כו. ב"ק דף פב:], ב) יומא כא., ג) [לעיל לה:], ד) סנהדרין סג:, ה) פסחים דף עה:

ליקוטים

נהדרינהו לכבשונות. ולא חיישינן משום דפקען היינו משום דכבשונות לא פקעי. והכא [בהא דאמר רב קדירות בפסח ישברו] לא אמרינן דניהדרינהו לכבשונות, שנוח לו לאדם שיקח קדרה חדשה ולא שיחזיר קדרתו לכבשונות, שאין בין זה לזה הנאה של כלום, אבל גבי קדשים שיש להם כלים הרבה בעזרה [אם] אפשר להכשירן בכבשונות לא היו שוברין אותן. אי נמי איכא למימר דכבשונות נמי איכא למיחש דלמא פקען אלא שהכהנים לא חששו בכך, שאין חסין כל כך על שברון כלי חרס, ואם תאמר א"כ כשאמרו לפי שאין עושין כבשונות בירושלים למה לא אמרו ולימלינהו גומרי, איכא למימר אין הכהנים מטריחין כל כך למלאות כל קדרה וקדרה גחלים, שאין עניות במקום עשירות. (תו' רבינו דוד פסחים ל:) **נהדרינהו לכבשונות כו'.** קדרות אלו הואיל וכלי חרס אינו יוצא מידי דפנו אין להם הכשר שהרי הכשרן בליבון וטעונות היסק מבפנים או היסק מרובה כל כך מבחוץ עד שיתלבנו מבפנים ויסיר קליפותיו בפניו שאף זה לדעת רוב המפרשים היסק מבפנים הוא וחכמים לא רצו לסמוך להתירו בהכשר זה שמא יחוס עליהם, והוא שאמר חייס עלייהו דילמא פקען אלא שבדיעבד מיהא יראה שהוכשרו. ולדעתנו חזרה בכבשן מיהא הותרה בה שאין בזה שום חשש בקיעה, והוא שאמרו בזבחים קדרות במקדש אמאי ישברו נהדרינהו לכבשונות ותירץ בה שאין עושים כבשונות בירושלים, ואע"פ שהיו להם תנורים, אף בתנורים כל שהסקן בהיסק הרגיל חייס עלייהו, אבל כבשונות שהקדרות נעשות לשם אין שם חשש בקיעה. ויש מפרשים שאף חזרה בכבשן לא הותרה ומקדש שאני שאין שם טעם חייס עלייהו דילמא פקען שהכהנים זריזים הם או שהן של צבור ואין חסות לצבור ואין נראה כן שאם כן היה להם להניחם בתנורים או להסיקם מבפנים, אלא שבכל מקום חוששין למסיק שיחוס עליהן. ולא שאל בה אלא על חזרת כבשן מצד שאין שם חשש בקיעה כמו שכתבנו שהרי ממלאין אותו קדרות וסותמין פי התנור וטחין אותו ודאי אינו מוציאן עד שישתהו שיעור הראוי ובפסח מיהא חזרת כבשן הותרה אלא שהוא טורח גדול ונוח להם לקנות חדשות. ויש לי בזו דרך אחרת לומר שהכל בדין חסות לכל יחיד ויחיד אפילו כבשונות, והסק מבפנים וחזרת כבשן אחד הוא והוא הדין להנחה בתנור אלא שבמקדש אין טעם חסות. וזה ששאל בה על חזרת כבשונות ולא על הסק מבפנים והנחה בתנור מפני שהיסק מבפנים טורח יותר ובהנחה בתנור מפני שאין דרך להחם תנור שלא לצורך וכשהוסק תנורו של כל אחד ואחד ממלאו מן הצריך לו ואינו חוזר ומסיקו להכשר קדרות ולפיכך שאל בה נהדרינהו לכבשונות ולא שאל בה היסק מבפנים שאין אדם רגיל לטרוח כל כך בשביל קדרה וכן הנחה בתנור אין אדם מסיק תנורו להכשר קדרה ושאל בה לחזרת כבשונות שהוא בא לפי תומו שהקדר הסיק כבשונו לצורך קדרות וזה יכול להבליעה עמהם ותירץ בה שאין עושין כבשונות בירושלים ותנור והיסק אין דרך בכך כמו שכתבנו הא אילו היו שם כבשונות או אם מ"מ הסיק להכשרם תנור או היסק מבפנים הוכשרו ואין טעם חסות מעכבם במקדש או שמא אף כל יחיד ויחיד בכל כיוצא באלו ר"ל בקדרת איסור אין בו טעם חסות הואיל וקודם הכשר לא היו ראויות לו כלל להשתמש בהן שאינם חשובות בעיניו לכלום אבל בפסח מכיון שראויות לו לאחר הפסח או אף בפסח בצונן חייס עלייהו מפני שחשובות הן בעיניו אחר שראויות לו בלא הכשר זה ומתוך כך יראה שקדרה של איסור דיה בהיסק מבפנים ואין לחוש לחייס עלייהו דילמא פקען וכל שכן בזמנים הללו שהן מצויות ביותר ובדבר מועט שאין בהן חשש חסות (מאירי פסחים ל ע"ב): **לפי שאין עושין כבשונות בירושלים.** וא"ת למה הטעינו הכתוב שבירה משום דאין עושין כבשונות בעזרה. למלאה גומרי דבהכי ליכא קוטרא. וי"ל אם היה מצריך הכתוב לשרוף בליעת האיסור ע"י כבשונות או ע"י גומרי הייתי אומר דלא סגי בשבירה משום שלא יהו אשפתות בעזרה אם יחדל הנס שלא יבלעו במקומן, או משום שעדיין בליעת האיסור בחרסים. וכי פריך בזבחים נהדרי' לכבשונות לא אקרא פריך אלא אמתניתין דהתם (תוס' רשב"א פסחים ל ע"ב): **שברי כלי חרס נבלעין במקומן.** בפ' דם חטאת מוכח ששבירתן במקום קדוש, אבל הא לא ידעינן מקרא מנלן שאחר שבירתן אינו יכול להוציאן משם (תו"י יומא כא ע"א):

אלא קדירות של מקדש אמאי (אמר רחמנא) [א] ישברו נהדרינהו לכבשונות א"ר זירא לפי (א)שאין עושין [א]כבשונות בירושלים [ב] אמר אביי וכי עושין אשפתות בעזרה אישתמיטתיה הא דתני [ג] שמעיה בקלנבו (ב)שברי כלי חרס נבלעין במקומן אלא [ד] הא (ג)דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה תנור של מקדש של מתכת הוה נעביד דחרס דהסיקו מבפנים הוא דכיון [ה] דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת [ב]וכלי שרת דחרס לא עבדינן

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו. הואיל ואית להו תקנתא בליבון הא אוקימנא דטעמא משום בלוע הוא ולא אבישול קפיד קרא דנימא גזירת הכתוב היא ונהי דבמשכן כתיב ישבר לפי שלא היו (לו) קבועין להיות להם כבשונות לצרף כלי חרס אבל במקדש נהדרינהו לכבשונות שהיוצר צורפן בהם ויתלבנו: **אין עושים כבשונות בירושלים.** משום קוטרא כדאמרינן בבבא קמא (דף פב:): **אשפתות.** משברי כלי חרס: **בקלנבו.** שם מקום (ד) שנקרא על שם עבודת כוכבים כדכתיב (ישעיה מו) קרס נבו: **וקדושתן בתנור.** שאין נעשין בכלי שרת לפי שאין טעונין שמן כדאמרינן בפרק שתי הלחם (מנחות נה:) לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו:

ואפי'

רותחין דעירוי ככלי ראשון וקשה לרבינו שמואל נהי דמהני עירוי רותחין מכלי ראשון לתוך קערות ושאר כלים שדרך לערות בהן היאך יועיל לאותן קערות וכלים שהוכנסו כולן לתוך כלי ראשון ומלואן [ו] איסורין מכל צד בכל עובי הכלי לענין שיוכל לחזור ולהכניסן בתוך אילפס וקדירה מרותחין של היתר כיון דקיימא לן כשמואל דאמר תתאה גבר ואינו מבשל אלא כדי קליפה ואם היינו מפרשים דעירוי ככלי ראשון לגמרי ומבשל יותר מכדי קליפה ומאי דאמר שמואל דאינו מבשל אלא בכדי קליפה זה דוקא בשני דברים יבשים שנוגעין זה בזה ואפילו בדבר לח כגון (ה) נטף מרוטבו על הסולת שאותו רוטב אינו כמו עירוי שהרי נפסקה אבל עירוי שאין כח הכלי ראשון נפסק מבשל לגמרי לפי זה יתיישב מה שאומר ר"ת דשופכין רותחין עליהן הוא הכשר גמור אפילו לקערות שנותן בתוך הסיר והאילפס ולא תקשי נמי מה שפירשתי [ז] לעיל דמוגלשין על גבי קמח היכי פטור מחלה והלא אינו מבשל אלא כדי קליפה דאיכא למימר דמבשל לגמרי כדפירשתי מיהו ר"ת לא היה סובר כן מדאיצטריך ליה למימר דעירוי אינו מבשל אלא כדי קליפה משום קושיא דתתאה גבר וא"ת הא דתנן בפ' חבית (שבת דף קמה:) כל שבא בחמין מלפני השבת שורין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מלפני השבת מדיחין אותו בחמין [בשבת] חוץ ממליח הישן וקוליים האיספנין ואי עירוי ככלי ראשון אמאי מדיחין וי"ל התם בכלי שני איירי ואפי' הכי מדיחין אין שורין לא משום דמיחזי כמבשל ולא דמי לתבלין דשרי בפרק כירה (שם מב:) ליתן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דעשויין למתק את הקדירה ולא מיחזי כמבשל אי נמי לרבותא נקט מדיחין דאפי' הדחה אסור במליח ישן וקוליים האיספנין: **ואם טש כל הפת כולה אסורה.** וא"ת מאי שנא מהא דאמרינן בפ' כל הבשר (חולין קיא:) דגים שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח דנותן טעם בר נותן טעם מותר ובשם רש"י פירש ה"ר יהודה חתנו דדוקא עלו שרו הא נתבשלו אסור [ח] ובא מעשה לפניו בביצים שנתבשלו בקדירה שבשלו בה חלב ואסר לעשות [ט] מולייתא על גבי בשר ואין להביא ראיה לדבריו מקדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם (לקמן ע"ב) דהתם לאו נותן טעם בר נותן טעם הוא שהטעם שני באיסור אבל כאן הטעם שני בהיתר וקודם שיבא לידי איסור נתבטל הטעם בדגים לפי שהוא שני אבל יש לדקדק מגנון שחתכו בסכין של בשר דאסור לאוכלו בכותח (חולין דף קיא:) דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ולא גרע נתבשל מגנון מיהו לפי לשון אחר שפירש שם בקונטרס היינו [י] טעמא שיש חילוק בין קערה לסכין דסתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל סכין [יא] טעמא שהשומן קרוש עליו ואינו ניכר כשחותך [יב] הוי כצנון טעם הבא מן הממש ולפי זה אין ראיה מגנון שחתכו בסכין והך דתנור שטשו באליה נמי מפרש ר"ת דאי אפשר לו לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ומיהו יש לדקדק דאפי' נתבשלו שרי מהא דאמר לקמן (דף צז.) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל האידנא שלמים בקדירה שבישל בה שלמים אתמול ולא אמרינן דקממעט באכילת שלמים דהאידנא דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבוא לידי איסור ואפי' [יג] למ"ד דשאני התם שהוא טעם שלישי שיש מים בקדירה שמבשלים בה שלמים [יד] מטעם זה נמי יהו מותרין הביצים שנתבשלו בקדירה החולבת לעשות מהם מולייתא בבשר שבתוך המים נתבשלו ועוד דגבי שפוד ואסכלא מייתי בסוף ע"ז (דף עו.) ההיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומיהו על כרחין אין זו ראיה דלענין חטאת אין שייך לומר כן דבסוף ע"ז (שם) קשרי לבשל חטאת והדר שלמים והרי ממעט באכילתן דמיתסרי לזרים לנשים ולעבדים ואין נאכלין אלא [טו] ליום ולילה וגם מיפסלי ביוצא כחטאת ואין שייך כאן להתיר מכח נותן טעם בר נותן טעם כי אם היכא שיש שני נותני טעם של היתר אבל האחד של איסור לא דהוי כמו קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב תרומה לא יבשל בה חולין ועל כרחין [טז] יש לומר שם משום דמין במינו דאורייתא ברובא בטל ובכלי המקדש ברגל [יז] אוקמיה [יח] אדאורייתא ואע"ג דאסרי לקמן (דף צז.) רקיק שנגע ברקיק ותתיכה בחתיכה גבי כלים אקילו רבנן טפי ותימה אי נתבשלו נמי מותר אמאי אמרו רבנן מזמן אכילה של ראשון טעון מריקה ושטיפה לגבי שלמים דאתמול ושלמים דהאידנא דשניהם היתר דאין סברא לומר גזירת הכתוב היא בדבר שמותר גמור בחולין אפי' מדרבנן. ברו"ך:

אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו. תימה מאי קשיא ליה הא טעמא דשבירה לאו משום בליעה הויא אלא גזירת הכתוב אי סבירא ליה דתלאו באויר תנור טעון שבירה אע"ג דליכא אלא בישול בלא בלוע ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים תדע דאמרינן בכולה הש"ס (פסחים ל: ע"ז לד.) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואמאי הרי יוצא מידי דופיו ע"י החזרת כבשן אלא ודאי כשהוסקו נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים אחרים דפנים חדשות באו לכאן ואע"ג [יט] [דלגבי] טומאה כלי חרס טעון שבירה ואמרינן (כלים פ"ה מ"ז) תנור חולקו לשלשה כדכתיב תנור וכירים יותץ ולא אמרינן אמאי יותץ והלא כשמסיקו לאפות בו זו היא טהרתו דחשיב ככלי אחר וכן תנור שהסיקו בקליפי ערלה דאמרינן (פסחים דף כו:) חדש יותץ אמאי לא דמי כלי חרס לתנור דכיון דתנור תשמישו ע"י היסק לא חשיב פנים חדשות ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ כעין תחילת עשייתו כשהיוצר עושהו נותנו בכבשן אפשר שזה היה מועיל מיהו קשה מהא דאמרי' בסוטה פרק היה מביא (דף טו:) גבי פיילי של חרס חדשה (וגבי כלי חרס של מצורע) אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו אבל נתאכמו פסולין מ"ט דומיא דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה בעי רבא נתאכמו והחזירן לכבשן ונתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאידחו אידחו או דלמא כיון דהדור הדור ולא פשיט מינה מידי ומאי תיבעי ליה הא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וככלי [כ] חרס [חדש] דמי ושפיר הוי האי כלי דומיא דמים שלא נשתנו ועוד קשה הא אפי' בחולין קי"ל (פסחים דף ל:) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם מנא לן דמחטאת ליכא למילף דהתם גזירת הכתוב כדפירש' אם תמצא לומר דבישול בלא בלוע טעון שבירה ונראה לפרש דמאחר שהתיר הכתוב כלי נחשת במריקה ושטיפה ובכלי חרס לא התיר ש"מ דטעם משום בליעה הוא דזה יוצא מידי דופיו וזה אינו יוצא מידי דופיו ובישול בלא בלוע טעון [כא] שבירה בזה סברא לומר לפי שהחמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע ודוקא בהגעלה אינו יוצא מידי דופיו אבל בהחזרת כבשונות יוצא וא"ת למה הצריך הכתוב שבירה דלא שייך למימר על הכתוב דלמא חייס ולא שאין עושין כבשונות בירושלים ויש לומר חידוש הוא שהתירו הכתוב בשבירה דהוה אמינא דלא מהניא שבירה כיון דעדיין טעם חטאת בחרס דצריך שיהא הטעם בטל מן העולם כמו בכלי נחשת שעשו בו מריקה ושטיפה אבל הא פשיטא דכ"ש החזרת כבשונות דמהניא טפי ולא [כב] כספרים דגרסי הכא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו ליהדרו לכבשונות דמשמע דפריך אקרא מדקאמר אמאי אמר רחמנא:

הכי גרסינן כיון דאיכא שתי הלחם ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור. תימה דשבק מנחת מאפה דכתיב בה תנור בהדיא (ויקרא ב) וכי תימא משום דר"ש לא בעי הקדש בתנור כדדריש בסוף כל המנחות באות מצה (מנחות סג.) מדכתיב תנור תנור ב' פעמים אלא שיהא הקדישן לשם תנור א"כ שתי הלחם ולחם הפנים נמי ר"ש לא מפליג כדמוכח התם ודייק לה מדתנן בפרק שתי הלחם (שם נה:) ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות אבי פאגי ויש לומר דלא נקט מנחת מאפה משום דהיא גופה לא ידעינן לרבנן דר"ש אלא משתי הלחם ולחם הפנימית [כג] שהן גמרא כדאמר בריש שתי הלחם (שם נו.) דרבי יהודה ור"ש בגמרא פליגי:

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הלכה יד:
נב ב מיי' פ"א שם הלכה יח:

מוסף רש"י

שאין עושין כבשונות. משרפות סיד לקדירות (ב"ק פב:): **שברי כלי חרס.** שמבשלים בהן קדשי קדשים ובליעתן נאסרת משום נותר וטעונין שבירה כדכתיב (ויקרא ו) וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר, ושבירתו במקום קדוש כדאמרינן התם בפ' דם חטאת [לעיל צג:] ואם אין נבלעין נמצאו אשפתות של שברים בעזרה (יומא כא.):

שינויי נוסחאות

א] לפרש"י ותוס' ליתא להנך שתי תיבות ועי' שאילתות פ' מטות סי' קל"ז (הגרי"ב). ועי' בשטמ"ק, ובליקוטים בשם הרוקח, ובטה"ק: **ב]** אמר ליה אביי (ש"מ): **ג]** נ"א רב שמעיה (ש"מ וגליון): **ד]** ואלא (כי"צ): **ה]** צ"ל כיון (*ב"ש וכ"ה בתוס'): **ו]** צ"ל ומלאין (ש"מ): **ז]** צ"ל שהקשיתי (באה"מ): **ח]** אסור דכחד טעמא חשיב. (תוס' חולין שם): **ט]** לעשות מהם מולייתא של בשר (ש"מ, תוס' שם): **י]** צ"ל דהיינו (ש"מ): **יא]** סכין פעמים שהשומן (ש"מ): **יב]** וכשחותך הוי בצנון טעם (ש"מ וצ"ק): **יג]** צ"ל ואין לומר דשאני כו' (צ"ק): **יד]** [ד]א"כ מטעם זה כו' (תוס' רא"ש שם): **טו]** אלא לזכרי כהונה כל"ל ותיבות ליום ולילה נמחק (צ"ק). ועי' ח"ד: **טז]** כרחין צריכין אנו לומר (תו' הרא"ש שם): **יז]** מדבריהם משמע דדוקא ברגל התירו. ובתוס' הרא"ש שם ליתא תיבת ברגל. ועי' בליקוטים בע"ב מהרא"ב"ד בת"כ: **יח]** אוקמוה (שם): **יט]** גירסת ש"מ ולענין טומאה כלי: **כ]** וככלי אחר דמי כל"ל (ש"מ): **כא]** צ"ל דטעון (שמכ"י): **כב]** זו גי' בה"ז. ובל"ק גרים ויש ספרים (צ"ק). ואפשר עוד דיש כאן חסרון תיבות בתוס' וכל"ל וכי פריך נהדרינהו לכבשונות לאו אקרא פריך אלא אמתניתין ולא כספרים וכו' (עפ"י תוס' הרשב"א שהובא בליקוטים): **כג]** צ"ל הפנים (ש"מ והגרי"ב):

שיטה מקובצת

תוד"ה אלא וכו ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחוץ כו'. נ"ב עוד מוסיף מש"ח דאפילו החזירו לכבשן והסיקו מבפנים ומבחוץ לא מהני ביה, שאין החזרה מועלת אלא לשוייה כתחלת עשייתה, והואיל וההסקה שעושה כלי בתחלה לא מהניא ביה לשוייה כפנים חדשות מפני שדרך תשמישו בכך, החזרה לכבשונות נמי לא מהני ביה. ועוד דיותץ תנן. שלא כדברי התוספות שפירשו שאם הוסק מבפנים ומבחוץ טהור. וא"ת א"כ מאי פריך בסמוך למה לי של מתכת והלא אסור משום בשול בלא בלוע ופנים חדשות אין בו. וי"ל דהיא גופה פריך תיפשוט מהכא דבשול בלא בלוע אסור שאל"כ ליעביד של חרס ויסיקנו, וקשיא למאן דדחי לעיל דלעולם בעינן בלוע ומשום שירי מנחות. א"נ י"ל דבשול בלא בלוע לא עדיף טפי מבלוע ובמקום שיש תקנה לבלוע לא מיתסר משום בשול תדע שהרי כלי מתכות דיים במריקה ושטיפה ושוב אין נאסרין מפני הבשול, ומשום הכי ניחא דפריך לעיל קדרות אמאי ישברו וכן בכאן גבי תנור דהואיל וההסקה מוציאתן מידי בליעה שוב אין לאסרם מפני בשול (הר"פ ז"ל. ב"ש): **בא"ד** (בסופו) ולספרים דגרסי הכא כו'. נ"ב והר"פ ז"ל כתב, ה"ג אלא קדרות שבמקדש אמאי ישברו, ול"ג אמאי אמר רחמנא, דשמא לא דבר הכתוב אלא במשכן שהיה מטלטל ולא היה מקום לכבשונות (ב"ש):